

orðaskifti

Dýrtíðarviðbótin

«Tað er semja í landsstýrinum um at avtaka sjálvvirkandi pristalsviðgerðina av lønum. Um stutta tíð kemur hetta uppskot fyrri tingið. Hetta skriver ráðgevgandi nevndin hjá Poul Schluter í seinastu frágreiðing síni.

Tjóðveldislandsstýrismenninir eru alto so samdir við hinum landsstýrismennunum um at avtaka dýrtíðarviðbótina, alla sum hon er.

Síðan 1975, tá nýggj lóg um pristalsviðgerð av lønum kom í gildi, er sáttmálinin hjá timalønsum hækkað úr umleið 20 kr. upp í útvið 80 kr., fritíðarløn iroknað, t.v.s. við umleið 60 kr. Av hesum eru umleið 24 kr. orsakað av dýrtíðarviðbótum.

Tað hevur tí ómetaliga stóran týdning at verja pristalsviðgerðina av lønum. Tó at pristalið í dag er avskeplað, m.a. við 100 stillingunum og burturtøku av avgjaldshækkingum, soleiðis at ongin veit at siga, hvør veruligi prívøksturin, infláiónin, er í Føroyum, og dýrtíðarviðbótarnar tí bert geva ein part av hesum veruliga prívøkstri.

Infláiónin í teimum londum, vit keypa vørur, er í dag ikki so høg sum fyrst í áttatiárunum, men hon kann skjótt leypa upp eftir aftur, og henda stóðuga prívøkstri kemur upp á pristalið og gevur dýrtíðarviðbótur.

Tað er ongin ivi um, at fakfeløgini nú eru noyðd at búgva seg til politiskt stríð fyrri at verja dýrtíðarviðbótina. Og til verkfall, tí tað gerst kanska neyðugt. Politiskt stríð, tí tó at avtøka av pristalsviðgerðini merkir beinleiðis vinning fyrri arbeiðsgevarar, so er tað lógtingið, ið tekur avgerðina.

Tá lógtingið á vári í 1980 legði eftir lønunum, m.a. við at seta pristalið aftur á 100 og at taka avgjaldshækkingar úr pristalsútrokningini, tá sátu fakfelagsfolk á lurtarsessinum í tinghúsinum, meðan uppskotini vórðu samtykt, og aftan á handaðu tey tingmonnum gular blómur. Mundu tingmenn og landsstýrismenn annað enn smíra at hesum?

Enn minni fara gular blómur og mótmæli frá fakfeløgnum at forða hesari samgonguni nú at taka alla dýrtíðarviðbótina burtur. Munnu teir ikki fara at froysta útir og skála aftan fyrri glugga-

tjöldini har úti, við lógmanni á odda? Hann, ið enn tá fyrri øllum Føroya folks eygum slóð størstu mótmælisgongu og fjølmesta mótmælisfund í Føroya søgu upp í glens, at tað var so avbera stuttligt at siggja so nógv fólk koma saman.

Men henda mótmælisgonga og hesin mikli fundur í Havn herfyri, m.a. imóti avtøku av pristalsviðgerðini av lønum, vísu nevnliga, at fakfelagsleiðslurnar hava limirnar aftan fyrri seg í hesum máli. Sjálvsagt. Lata fakfeløgini sær lynda, at dýrtíðarviðbótin verður rænd, so verður kanska seinur dagur, at aftur verður lurtað eftir orðum teirra og framt eftir boðum teirra. Limirnir missa álitið, og arbeiðsgevarar og politikarar fáa uppaftur friari spæl.

Kappingarevni

Fyri nokrum árum síðani segði sitandi búskaparmálaráðharrin, sum tá var fíggjarmálaráðharrin, við danska sjónvarpið um stýringina av føroyska búskapinum: «Vi mangler instrumenter». Tað má sigast, at nú hevur eisini hon funnið «instrument-».

Men hvi skal pristalsviðgerðin av lønum takast burtur? Politikarar og vinnulivsmenn bera fram ymiskar grundgevingar. Teir kundu jú ikki siga beinleiðis, at tað, sum her verður tikið úr lønarposanum hjá arbeiðsfólki, fer beina kos í lúman hjá arbeiðsgevarum. Tað hevði riggað so væl í øðrum londum, segði lögmaður. Ja, í Danmark avtøku teir sjálvvirkandi pristalsviðgerðina í 1982, hvussu hevur tað riggað?

Men so lurtu teir eisini eftir Skak-Nielsen og heilavaskaðum búskaparfrøingum: At kappingarevni Føroya mótgævis útheiminum er ov vónaligt, og tí má lønarlagið niður. At bílla fólk inn, at útreiðslustøðið í samfelagnum er tað sama sum lønarlagið, tað duga bæði politikarar og arbeiðsgevarar, sum ikki hugsa um arbeiðsmannalønina annað enn sum eitt útreiðslutal í roknskapri teirra.

Útreiðslustøðið er ikki = lønarlag. Skalt tú tala um útreiðslustøðið, so skalt tú eisini tala um allar prísirnar, virkisprofittin, rentuprofitin, elprisin, hvar og hvussu tú fært allar innflutningsvørur,

bæði ráevni og nýtsluvørur, bilagast osfr. Og mestsum at avtaka alt príseftirlit, so handlarinir nærum ótálmað kunnu seta prísirnar upp, sum teir hava gjørt nú í seinastuni, tað lækkar væl ikki um útreiðslustøðið í samfelagnum.

Hvussu er stutt við framleiðsluförinum (produktivitetinum)? Fyri ein arbeiðsgevarar er betri framleiðsluföri væl tað sama sum lægri útreiðslur fyrri hvørja framleidda eind, t.v.s. betri kappingarevni. Men okkara vinnulivsmenn og politikarar krevja, gud hjálpi mær, betri framleiðsluför, samtundis sum teir skerja keypiorku arbeiðsmannsins, reallónina. Øll mugu standa saman, brúk er fyrri eini «mentalietsbroyting», verður sagt.

Og hvussu er stutt við útflutta fiskinum, tá mestsum øll fiskivinnu og allur fiskivinnupolitikkur í mong, mong ár hvur miðað eftir rúgvu. Kappingarevnið spyr ikki eftir rúgvu, men dygd.

Og hvussu hevur verið stutt við fiskasøluarvinum, tá Fiskasølan sambært lóg altíð er búkfyllt.

Alt hetta ávirkar nýggja loysunarorð teirra ráðandi: Kappingarevni Føroya. Men arbeiðarin skal bota við síni keypiorku. Fyri kappingarevni kapitalins, fyrri kapitalismunar skuld og privata ognarrættisins til framleiðslutólini, fyrri mistøk, dugnaloyri og kleyvskap teirra ráðandi skal arbeiðarin bota, m.a. við at missa dýrtíðarviðbótina.

Nevnliga tí at privati ognarrætturin til framleiðslutólini er friðhalgaður í einum kapitalistiskum samfelag, er tað neyðugt hjá arbeiðsfólki at berjast fyrri hvørjum oyra. Og serliga tá talan er um so grova skerjing av reallónini sum lóg um avtøku av pristalsviðgerðini, ein lóg við framávirkandi kraft.

Kreppa

Síðan nýta politikarar kreppuna at hotta arbeiðsfólk við. Keypiorkan má skerjast, tí nýtslan má minskast, úttanlandsskuldin er ov stør, og samfelagið er í kreppu. Tað kann tó ávísast, at tað er ikki óvernýtla hja tí vanligu føroyinginum, ið koyrir samfelagið á húsangang.

Men tá skip í 100-milliónaklassanum, 1 og 2 ára gomul skip, ja, enn tá skip, sum ikki eru farin av bakkastokki, fara á heysin, so er ikki rætt. Og tá úttanlandsskuldin kann vaksa við 2 milliardum eftir einari nátt, tá munnu summir hava lagt sínar lutir saman og spekulerað samfelagið út í óføri.

Ótrúligt, at allir ganga leysir enn, og ongin verður mettur revsingarverður. Men teir duga ivaðst væl at verja hvønn annan og kasta hvørvisjón yvir sitt virksemi. Og arbeiðarin skal bota.

Ákæra lögmaður og aðrir politikarar arbeiðsfólki fyrri at hava elvt til kreppu í Føroyum? Hvar hevur ognarrættin til framleiðslutólini? Hvar smíðar lojrnar? Hvar ráðgevrur

vinnulivsmanninum? Hvar ger ilógurnar? Hvar setir rentuna? Hvar leggur arbeiðið til rættis? Hvar selir fiskin? Og hvør spekulerar?

Tað munnu ikki vera hini, tey, ið skapa øll samfelagsvirðini, og sum alt ov sjáldan fáa 60 oyru aftrat sínari timaløn ella 105 kr. afturat sínari mánaðarløn.

20%

Fyri stuttum setti landsstýrið eina nevnd at kanna, hvørja ávirkan tað hevur fyrri føroyska búskapin og føroyskt vinnuliv, um pengalønin verður lækkað við 20%, og skatturin samtundis verður lækkað við sama krónutali. Og hóast nevndin skal kanna hetta í eitt ár ella meira, so kunnu vit

vera vis í einum bilagðum úrsliti: Tað fer at rigga væl, um tað letur seg gera.

Ivaleyð er hetta, umframt at tekkjast Skak-Nielsen, fyrst og fremst ein roynd við brøgdum at vinna uppskotinum um avtøku av pristalsviðgerðini frama. Tí bragdamenn eru politikarar, um ikki annað. «Nú skulu tit velja imillum: Antin góðtaka tit, at pristalsviðgerðin av lønum verður sett úr gildi, ella lækka vit lønina við 20%». Pest ella kolera.

Men vera fakfeløgini ikki móttødufer nú, og arbeiðarin fær pestina, so verður hann uppaftur veikari at standa imóti kolera seinni.

John Jacobsen

Nakrar viðmerkignar til grein í Okkara Millum av Leivur Michelsen

Aftan á at hava lisið greinina og hoyrt viðmerkignarar í Útvarpinum, kunnu fólk fáa ta fatan, at tað bert eru tveir partar, ið gera tað, at okkara útflutningsvøra, fiskur, ikki hevur tað virði í marknaðarløndunum, sum henda vøra eigur at hava, og at hesir partar eru skipini/fiskimenninir og vrakarastovnurin/góðskumetararnir. Her fari eg at loyva mær at gera nakrar viðmerkignar.

Leivur nevni fyrst tryðið: Skipini, flakavirkini og søluviðið. Viðvikjandi skipunum, har hava krøvnin verið mong og strong, bæði við innrætting í last og á dekki, og eru stórar peningangæddir nýttar hesum viðvikjandi, og hevur hetta givið góð úrslit og havt stóra ávirkan á tey B%-tøl, ið verða ávíst.

Nei, tað er einki misálit á vrakarastovnin, at eitt ávíst dagatal varð ásett, hetta er nakað, sum vrakarastovnurin fyrri mongum árum síðan hevur lagt fyrri landsstýrið at seta í verk, at 7 dagar skuldi vera longsta mark fyrri veiðu undir Føroyum, og at øll skip skuldu nýta

lassar.

Viðvikjandi flakavirkjunum kundu nógvar viðmerkignar verið gjørdar. Tað eru nógvar investeringar gjørdar á flakavirkjunum fyrri at kunna taka imóti meiri av fiski, men tað er litið og einki hugsað um móttøkuna. Ráfiskagoymslurnar verður nærum ikki hugsað um, og stendur fiskur til mangan í hita, istaðin fyrri í kulda, og mangan í alt ov langa tíð, so at voran missir sitt virði sum fyrsta floks soluvøra.

Mín viðmerkign til flakavirkini skal vera: Gerið nakað munagott við ta vøru, tit taka imóti, farið væl um og gerið tað besta tit kunnu, hugsið ikki bert um nøgd og spæliserið tykkum meira (har eru vit ósamdir, Leivur).

Fyri ikki bert at vera so negativur, so skal viðgangast, at tað eru virki, ið hava funnið út av, at tað loysir seg at fara væl um ta vøru, ið kemur upp á land, og harvið fáa eina góða soluvøru.

Hvi geva virkini ikki teimum skipum, ið hava besta fiskin, hægri prís? Tað er einki, ið forðar fyrri

tí, heldur ikki vrakarastovnurin. Tá eru tit sjálvir við at betra um góðskuna — er tað har, ið feilurin er?

Hvat ger góðskumetarin? Hann bert konstaterar, at soleiðis var góðskan við móttøkuna, tí er tað alt ov bilt, bert at leggja skuldina mest á hetta liðið, og siga, at tað er her avtøkan skal fara fram. Jú, tað er rætt, at vrakarastovnurin liggur imillum, og hevur tað mangan verið ein keðilig stóða at staðið í, men eg haldi eg hómi, hvør taparin verður, tá eingin er imillum.

Niðurstøðan:

Vrakarastovnurin avtakast í vraking av ráfiski og saltfiski.

Kreppan loyst.

Skak-Nielsen arbeiðsleysur.

Vrakarastovnurin In Memoriam.

Poul Martin Joensen
vrakieftirlitsmaður
Fuglafirði